

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**Інститут історії, етнології і права**

**Кафедра всесвітньої історії**

**ДИПЛОМНА РОБОТА**

на тему: **Угорська революція 1956 р.**

Студентки ступеня магістра  
Галузь знань 0203 Гуманітарні науки  
Спеціальності 8.02030201. Історія  
Осадчук Яни Сергіївни

Науковий керівник:  
кандидат історичних наук, доцент  
Кравченко Павло Миколайович

Національна шкала \_\_\_\_\_  
Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ECTS \_\_\_\_\_

Голова комісії \_\_\_\_\_  
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)  
\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)  
\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2016 рік

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ</b> .....	3- 5
<b>ВСТУП</b> .....	6-9
<b>РОЗДІЛ I. Історіографія, джерельна база дослідження</b> .....	10-22
<b>РОЗДІЛ II. Причини, передумови та підготовка військового втручання у внутрішні справи Угорщини</b> .....	23-65
1. Еволюція оцінок угорських подій 1956 р. ....	23-33
2. Причини прийняття керівництвом СРСР рішення про застосування військ .....	33-48
3. Підготовка військової агресії .....	48-65
<b>РОЗДІЛ III. Військові дії на території Угорщини</b> .....	66-102
1. Боротьба угорського народу з радянськими окупаційними військами .....	66-93
2. Результати і наслідки радянської агресії в Угорщину як уроки для незалежної України.....	93-102
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	103-109
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ</b> .....	110-120
<b>ДОДАТКИ</b> .....	121

## ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

А	Армія
АК	армійський корпус
ап (адн)	артилерійський полк (дивізіон)
бад (бап)	бомбардувально-авіаційна дивізія (полк)
БВО	Білоруський військовий округ
БКП	Болгарська комуністична партія
БТВ	бронетанкові війська
БТР	бронетранспортер
вад (вап)	винищувально-авіаційна дивізія (полк)
ВВНЗ	Вищий військовий навчальний заклад
ВД	Варшавський Договір
ВПС	Військово-повітряні сили
ВТА	військово-транспортна авіація
втад	військово-транспортна авіаційна дивізія
втсп (тсп)	важкий танко-самохідний полк
ГРНВ	Група радянський військ у Німеччині
ГШ	Генеральний штаб
залбр	залізнична бригада
зенад (зенап)	зенітно-артилерійська дивізія (полк)
ЗПУ	зенітна польова установка
ЗС	Збройні Сили (збройні сили)
КДБ (УДБ)	Комітет (управління) державної безпеки
КНР	Китайська Народна Республіка
КПК	Комуністична партія Китаю
КПП	контрольно-перепускний пункт
КПРС	Комуністична партія Радянського Союзу
МА	механізована армія
МВС (УВС)	Міністерство (управління) внутрішніх справ

мд (мп, мб)	механізована дивізія (полк, батальйон)
МЗС	Міністерство закордонних справ
МО	Міністерство оборони
мсд (мсп)	мотострілецька дивізія (полк)
НДР	Німецька Демократична Республіка
ОдВО	Одеський військовий округ
ОЗС ВД	Об'єднані збройні сили Варшавського Договору
ОК	Особливий корпус
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПА	повітряна армія
ПГВ	Південна група військ
ПДВ	повітрянодесантні війська
пдд	повітрянодесантна дивізія
пдп (пдб,пдр)	парашутно-десантний полк (батальйон, рота)
ПНР	Польська Народна Республіка
ПОРП	Польська об'єднана робітничча партія
ППО	Протиповітряна оборона
ПрибВО	Прибалтійський військовий округ
ПрикВО	Прикарпатський військовий округ
РА	Радянська армія
САУ (СУ)	самохідна артилерійська установка
СВ	сухопутні війська
сд (сп, сб)	стрілецька дивізія (полк, батальйон)
СЄПН	Соціалістична єдина партія Німеччини
СК	стрілецький корпус\
СРР	Соціалістична Республіка Румунія
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
США	Сполучені Штати Америки
тд (тп, тб)	танкова дивізія (полк, батальйон)
УНА	Угорська народна армія

УНР	Угорська Народна Республіка
УПТ	Угорська партія трудящих
УСРП	Угорська соціалістична робітничка партія
ФРН	Федеративна Республіка Німеччина
ЦГВ	Центральна група військ
ЦК	Центральний Комітет
ЦК УПТ	Центральне Керівництво Угорської партії трудящих

## ВСТУП

Сучасні події в Україні, Сирії, інших регіонах світу, що пов'язані з агресивними діями Російської Федерації, правонаступниці СРСР, змушують дослідників знову повертатись до міжнародної політики Радянського Союзу. Адже неодноразово нинішні вожді Кремля заявляли про стратегічну мету – відродження «Великої Росії», «Русского мира», які, за їхніми твердженнями, існували у минулому, і зникли з розвалом Радянського Союзу, що стало, за переконанням В.Путіна, «найбільшою катастрофою ХХ століття».

Відомо, що наріжним каменем зовнішньополітичної діяльності СРСР після Другої світової війни було поширення комуністичних ідей та посилення реального впливу держави на світовій арені. Реалізація цих імперських інтересів Радянського Союзу проходила, передусім, шляхом нав'язування соціалістичних режимів у ряді країн, перш за все Східної та Центральної Європи, їх примусового об'єднання навколо СРСР шляхом створення воєнно-політичного (Варшавський договір) та економічного (Рада економічної взаємодопомоги) союзів. Цілком закономірно, що провідну роль у цих організаціях грав СРСР.

Проте, встановлення тоталітарних режимів, насадження радянської моделі соціалізму, обмеження державного суверенітету країн з боку СРСР здійсненням жорсткого політичного нагляду і всебічного контролю, діяльність органів влади, системне порушення прав і свобод – усе це нерідко викликало в окремих країнах Східної та Центральної Європи гостре невдоволення та спротив значної частини населення. З кінця 1940-х і до початку 1990-х рр. у країнах соціалістичного табору мали місце декілька серйозних спроб демократичного оновлення, які за умов жорсткого протистояння двох світових систем і воєнно-політичних блоків, безапеляційною політикою Москви закінчилися поразкою реформаторів і придушенням народних виступів за допомогою військової сили. Одна з перших і найвизначніших спроб вирватися з-під «братньої» опіки країни рад відбулась в Угорщині 60 років тому, у 1956 р.

Щоб утримати цю країну під своїм контролем, у складі радянського блоку, політичне керівництво СРСР обрало шлях безцеремонного втручання у її внутрішні справи засобом уведення збройних сил, що призвело до значних людських втрат і, що найголовніше, поховано на десятиріччя мрії угорського народу на свободу і демократію.

**Актуальність теми** зумовлена тим, що уроки військового втручання Радянського Союзу у внутрішні справи Угорської Народної Республіки (УНР) 1956 р. мають у сучасних умовах важливе значення і для України. Врахування уроків політичного і військового аспектів цих втручань (з одного боку – досвіду прийняття політичних рішень за специфічних умов, особливостей підготовки операцій і застосування військ, форм і способів дій військ, а з іншого – досвіду організації опору військам вторгнення) важливе для формування та уточнення засад зовнішньої політики держави, розвитку концепції національної безпеки та оборони, теорії воєнного мистецтва та практики підготовки військ. З огляду на військове мистецтво, особливий інтерес становить досвід вирішення конкретних питань підготовки і проведення операцій, бойових дій у місті, боротьби з іррегулярними збройними формуваннями противника. Вивчення військових втручань СРСР у внутрішні справи Угорщини важливе й для визначення напрямів і заходів щодо зміцнення національної безпеки України, особливо в сучасних умовах прямої агресії Кремля, що підтверджується захопленням Криму та військовими операціями в Донбаському регіоні.

**Мета дослідження** - виявити причини, політичний зміст, характер і наслідки військових втручань СРСР у внутрішні справи Угорщини.

Досягнення мети передбачає на основі аналізу й узагальнення комплексу джерел і спеціальних праць розв'язання наступних **завдань**:

- виявити фактори, що зумовили відповідні рішення керівництва СРСР про застосування військ в УНР;

- розкрити характерні риси й особливості підготовки військового втручання, задіяні у ньому сили і використані засоби, умови виконання військами бойових завдань;

- узагальнити досвід дій військ в операціях вторгнення, показати специфіку їх бойового застосування та опору втручанню в Угорщині;

- висвітлити результати та наслідки військового втручання СРСР у внутрішні справи Угорщини і визначити їх уроки для незалежної України;

**Об'єктом дослідження** є військове втручання СРСР у внутрішні справи країн Східної та Центральної Європи у 50-60-х рр. ХХ ст.

**Предметом вивчення стали** політичні та військові аспекти вторгнення СРСР в Угорщину в 1956 р.

**Методологічну основу** наукового пошуку становлять принципи історизму, об'єктивності, всебічності, вивчення процесів та явищ у їхньому розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. З метою об'єктивного осмислення вище зазначених аспектів застосовувалися системний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи воєнно-історичного дослідження.

Методологічну основу даного наукового дослідження складають принципи історизму, об'єктивності, дослідження явищ у їхньому розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. Саме дотримання цих принципів дозволяє уникнути непослідовності, неконкретності, суб'єктивізму, безсистемності, відірваності від історичних реалій у викладенні матеріалу, його узагальненні, в отриманні результатів і виробленні висновків.

**Територіальні рамки** дослідження окреслюються сучасною територією Угорської республіки.

**Хронологічно** робота охоплює період жовтня-грудня 1956 р.

**Наукова новизна роботи** полягає у комплексному висвітленні теми. На основі аналізу військового втручання СРСР у внутрішні справи Угорщини в 1956 р. і застосування радянських військ у ході її здійснення отримані нові наукові результати.

**Практичне значення** дослідження полягає у тому, що зібраний та узагальнений у дослідженні фактичний матеріал можна використовувати при читанні лекцій, проведенні семінарських занять, на уроках всесвітньої історії в школі.



**Апробація результатів дослідження.** Окремі питання дослідження опубліковані у статті: «Збройне повстання в Угорщині 1956 р.: специфіка й особливості // Вісник студентського наукового товариства інституту історії, етнології і права. Вип. XIV. – Вінниця, 2016. – С. 234-242.

**Структура роботи** відповідає поставленій меті та розв'язанню основних завдань дослідження. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури та додатків. Обсяг тексту роботи становить с.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

### I. Опубліковані акти, архівні матеріали, збірки документів та матеріалів, статистична література

1. Венгрия, апрель-октябрь 1956 года. Из архива ЦК КПСС // Исторический архив. – 1993. – № 4. – С. 103-142.
2. Венгрия, октябрь- ноябрь 1956 года. Из архива ЦК КПСС // Исторический архив. – 1993. - № 5. – С. 132-160.
3. Венгрия, ноябрь 1956 - август 1957 года. Из архива ЦК КПСС // Исторический архив. – 1993. – № 6. – С. 130-144.
4. Восточная Европа в документах российских архивов 1944-1953 гг. Т. 2. 1949-1953 гг. – Москва-Новосибирск, 1997. – 985 с.
5. Как решались «вопросы Венгрии»: Рабочие записи заседаний Президиума ЦК КПСС, июль-ноябрь 1956 г. / Публ. С.А. Мельчина, Е.Д. Ореховой, В.Т. Середы, А.С. Стыкалина // Исторический архив. – 1996. – № 2. – С. 73-104; № 3. – С.87-121.
6. Ракоши М. Отдельные страницы мемуаров // Советский Союз и венгерский кризис 1956 года: Документы. – М.: РОССПЭН, 1998. – С. 358- 359, 482-483.
7. Советско-венгерские отношения. 1948-1970-е гг.: Документы и материалы / Ред.кол.: Н.Н. Родионов и др. (сов. часть), Й. Марьяи и др.(венг. часть). – М, 1974. – 726 с.
8. Советский Союз и венгерский кризис 1956 года: Документы / Ред.-сост. Е.Д. Орехова, В.Т. Середина, А.С. Стыкалин. – М.: РОССПЭН, 1998. – 864 с.

### II. Мемуарна література

8. Крючков В. Личное дело. – М.: «ЭКСМО», 2003. – 480 с.
9. Мемуары Никиты Сергеевича Хрущёва. Венгерский сосед // Вопросы истории. – 1994. – № 5. – С. 75-89.

### III. Монографії, брошури, статті

10. Алексеев В. Венгрия 56: Прорыв цепи. – М.: Независимая газета, 1996. – 280 с.
12. Бажан О. Реакція українського суспільства на події 1956 року в Угорщині // Науковий вісник Ужгородського у-ту. Серія: історія. – Вип. 18. – Ужгород, 2007. – С.32-38.
13. Безушко П.П. Строительство основ социализма в Венгрии // Очерки новой и новейшей истории Венгрии / Отв. ред. А.И. Пушкаш. – М.: Соцэкгиз, 1963. – С. 348-385.
14. Берез Я. Крах операции «Фокус»: Контрреволюция пером и оружием: Пер. с венг. – М.: Политиздат, 1986. – 255 с.
15. Брандт В. Воспоминания: Пер. с нем. – М.: Новости, 1991. – 528 с.
16. Братенков Б. Г. Венгерские события 1956 года // Военно-исторический журнал. – 2008. – № 3. – С. 22-24.
17. 24. Бруз В. В. Взгляды исследователей на события в Венгрии 1956 года // Военно-исторический журнал. – 2006. – № 10. – С. 61-64.
18. Булах С.Ю. Отечественный Народный фронт ВНР в период политического кризиса 1953-1956 гг. // Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: Наука, 1993. – С. 109- 131.
19. Бурлацкий Ф.М. Вожди и советники: О Хрущёве, Андропове и не только о них. – М.: Политиздат, 1990. – 384 с.
20. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / перекл. з англ. – К.: Критика, 2004. – 352 с.
21. Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Авт. кол.: С.Ю. Булах и др., отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: Наука, 1993. – 180 с.
22. Владимиров С., Теплов Л. Варшавский Договор и НАТО: два курса, две политики. – М.: Международные отношения, 1979. – 296 с.
23. Виднянский С. Особенности использования советских войск в ходе

подавления венгерской революции 1956 г. // Науковий вісник Ужгородського у-ту. Серія: історія. – Вип. 18. – Ужгород, 2007. – С.52-59.

24. Внешняя политика Советского Союза / Редкол.: В.И. Попов и др. Предисл. А.А. Громько. – М.: Политиздат, 1975. – 415 с.

25. Внешняя политика Советского Союза / В.П. Нихамин, А.Л. Адамишин, Е.Ю. Богущ и др. Редкол.: С.Л. Тихвинский (председ.) и др. Предисл. А.А. Громько. – 3-е изд., переработ., дополн. – М.: Политиздат, 1985. – 400 с.

26. Волокитина Т.В. Народная демократия: миф или реальность? – М.: Наука, 1993. – 341 с.

27. Герасимов В., Герасимова Г. Венгрия сегодня. – М.: Политиздат, 1988. – 288 с.

28. Генц А. Будапешт, 1956...: Воспоминания бывшего президента Венгерской республики // Новое время. – 1991. – № 35. – С. 28-31.

29. Гибианский Л.Я., Н.С. Хрущев, И. Броз Тито и венгерский кризис 1956 г. // Новая и новейшая история. – 1999. – № 1. – С. 10-29.

30. Грибков А.И. Судьба Варшавского Договора. Воспоминания, документы, факты. – М.: Русская книга, 1998.

31. Дюрко Л. 1956. Предварительное исследование и прагматическое изложение событий //Иностранная литература. – 1988. - № 7. – С. 187-212; № 8. – С. 190-215.

32.Эннио ди Нольфо. История международных отношений (1918-1999). – М.: Логос, 2003. – 1305 с.

33. Желицки Б. Й. Трагическая судьба Ласло Райка. Венгрия 1949 г. // Новая и новейшая история. – 2001. – № 2. – С. 125-138; № 3. – С. 166-186.

34. Желицки Б. Й. Общий кризис «реального социализма» и демократические преобразования в Венгрии // Вопросы истории. – 2000. – № 6. – С. 53-70.

35. Желицки Б. Й. Имре Надь // Вопросы истории. – 2006. – №8. – С. 50-77.
36. Желицки Б. Й. Элита партийной власти о характере и содержании событий 1956 года в Венгрии // Славяноведение. – 1996. – № 4. – С. 45-50.
37. Желицки Б. Й. Венгерская осень 1956 г. в донесениях западных дипломатов из Будапешта и Москвы // Конфликты в послевоенном развитии восточноевропейских стран. – М.: РАН, ЦЕСЛАВ, 1997. – С. 69-106.
38. Желицки Б. Й. Венгерские события 1956 г. (в свете новейшей венгероязычной историографии) // Политические кризисы и конфликты 50-60-х годов в Восточной Европе / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, ЦЕСЛАВ, 1993. – С. 56-92.
39. Желицки Б. Й. Венгрия 1956 года: Эволюция оценок венгерских историков // Новая и новейшая история. – 1992. – № 3. – С. 18-35.
40. Желицки Б.Й. Уроки современной трагедии // Иностранная литература. – 1988. – № 9. – С. 186-191.
- 41.Жиринихин С., Родионов Б. Трагедия Венгрии. Год 56-й // Эхо планеты. – 1996. – № 46. – С.18-23.
- 42.Золотов С.М. Шли на помощь друзьям // Военно-исторический журнал. – 1994. – № 4. – С. 14-23.
43. Из выступления Президента России Б. Ельцина в государственном собрании Венгрии // Звезда. – 1996. – №10. – С.155-156.
44. Исламов Т.М. Венгерское восстание 1956 года в отечественной историографии // Вопросы истории. – 1997. – № 11. – С. 42-55.
45. Израэлян В. 105-е вето Советского Союза // Международная жизнь. – 1990. – № 10. – С. 123-128.
46. История внешней политики СССР. 1917 -1980. В 2-х т. Т.2. (1945-1980 гг.). – М.: «Наука», 1981. – 718 с.
47. История Венгрии: В 3-х т. / Ред. Т.М. Исламов и др. – Т.3 / Редкол. тома: А.И. Пушкаш (отв. ред.) и др. – М.: Наука, 1972. – 966 с.

48. История внешней политики СССР: В 2-х т. / Под ред. А.А. Громыко, Б.Н. Пономарёва. 2-е изд. – Т.2 (1945-1975). – М.: Наука, 1976. – 671 с.

49. История внешней политики СССР: В 2-х т. / Под ред. А.А. Громыко, Б.Н. Пономарёва. 5-е изд. – Т.2 (1945-1985) / Авт. кол. В.В. Абрамов и др. – М.: Наука, 1986. – 694 с.

50. История дипломатии. – Т.5. – Кн.1. – М.: Политиздат, 1974. – С. 714-717.

51. История международных отношений и внешней политики СССР, 1917- 1987: В 3-х т. / Под ред. Г.В. Фокеева. – Т.2. – М.: Международ. отношения. – 456 с.

52. Киссинджер Г. Дипломатия. – М.: «Ладомир», 1997. – 849 с. (С. 496-512)

53. Киссинджер Р. Риторика и действительность: Пер. с англ. // Родина. – 1997. – № 6. – С. 79-84.

54. Колесников М. Дневник офицера // Огонёк. – 1993. – № 34. – С. 30-36.

55. Контрреволюционный мятеж в Венгрии 1956 года // БСЭ. Третье издание. – Т.13. – М.: СЭ, 1973. – С. 73.

56. Контрреволюционный мятеж в Венгрии 1956 года // Большой энциклопедический словарь. – М.: СЭ, 1978. – С. 622.

57. Контрреволюционный мятеж в Венгрии 1956 года // Советская историческая энциклопедия. – Т.7. – М.: СЭ, 1965. – С. 856-857.

58. Контрреволюционный мятеж в Венгрии 1956 года // Советский энциклопедический словарь. – М.: СЭ, 1981. – С. 631.

59. Контрреволюційний заколот в Угорщині 1956 // Українська Радянська енциклопедія. – Т.7. – К.: АН УРСР, УРЕ, 1962. – С. 185-186.

60. Конфликты в послевоенном развитии восточноевропейских стран / Отв. ред. Ю.С.Новопашин. – М.:РАН, ЦЕСЛАВ, 1997. – 277 с.

61. Контрреволюционный заговор Имре Надя и его сообщников / Пер. с венг. – Будапешт: Корвина, 1959. – 192 с.

62. Король І. Ф. Угорська революція 1956 р.: початок краху про радянських тоталітарних режимів – Ужгород: В. Падяка, 2002. – 197 с.
63. Король І.Ф. Угорська революція 1956 р.: еволюція оцінок // Науковий вісник УДУ. Серія Історія. – 1999. – № 4.
64. Краткая история Венгрии: С древнейших времён до наших дней / Т.М. Исламов, А.И. Пушкаш, В.П. Шушарин. Отв. ред. Т.М. Исламов. – М.: Наука, 1991. – 607 с.
65. Краус Т. 1968 – многообразие исторического наследия. Восточноевропейский «случай» // Альтернативы. – № 4. – 2008. – С.154- 162.
66. Крючков В. А. Завершение создания основ социализма в Венгрии (ноябрь 1956-1962 г.) // История Венгрии: В 3-х т. – Т.3. – М.: Наука, 1972. – С. 703-795.
67. Кыров А.М. Забудет ли Отечество погибших десантников? // Военно-исторический журнал. – 1992. – № 6-7. – С. 60-64; № 9. – С. 41-44.
68. Кыров А.М. Советская карательная акция в Венгрии: Хроника событий 1956 г. по материалам военного архива // Конфликты в послевоенном развитии восточноевропейских стран / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, 1997. – С. 107-129.
69. Лашенко П.Н. Венгрия, 1956 год // Военно-исторический журнал. – 1989. – № 9. – С. 42-50.
70. Любищев А.А. О смысле и значении венгерской трагедии // Знамя. – 1991. – № 10. – С. 173-179.
71. Малашенко Е.И. Особый корпус в огне Будапешта // Военно-исторический журнал. – 1993. – № 10. – С. 22-30; № 11. – С. 44-51; № 12. – С. 33-37; 1994. – № 1. – С. 30-36.
72. Мандрик І. Еволюція політичних та наукових оцінок народного повстання в Угорщині 1956 року // Науковий вісник Ужгородського у-ту. Серія: історія. – Вип. 18. – Ужгород, 2007. – С. 113-119.
73. Мераи Тибор. 13 дней. Имре Надь и венгерская революция 1956 года. – М., 2007. – 272 с.

74. Мусатов В.Л. Венгерское полу столетие // Международная жизнь. – 1997. – № 4. – С. 87-93.
75. Мусатов В.Л. Янош Кадар: политический путь // Новая и новейшая история. – 2008. – № 5. – С. 132-144.
76. Мусатов В. Л. Новые документы о М. Ракоши // Новая и новейшая история. – 2008. – № 6. – С. 169-184.
77. Мусатов, В. Л. Метаморфозы политики Горбачева в отношении стран социалистического содружества // Новая и новейшая история. – 2009. – № 3. – С. 3-18.
78. Мусатов В. Л. В поисках истины: События 1956 года в Венгрии // Новое время. – 1989. – № 24. – С. 28-31.
79. Мусатов В.Л. О венгерских событиях: 35 лет спустя: Об участии СССР в вооруженном подавлении восстания 1956 года // Кентавр. – 1992. – № 1- 2. – С. 32-44.
80. Мусатов В.Л. Операция «Вихрь»: новые материалы о советском вторжении в Венгрию в 1956 году // Новое время. – 1991. – № 49. – С. 28-31.
81. Мусатов В.Л. Пятьдесят шестой // Новое время. – 1993. – № 8. – С.38-39.
82. Мусатов В.Л. СССР и венгерские события 1956 г.: новые архивные материалы // Новая и новейшая история. – 1993. – № 1. – С. 3-22.
83. «Мы навели порядок в Венгрии...» (Документы бывшего архива ЦК КПСС, ноябрь 1956 г.) / Предисл. А.С. Стыкалина, публ. и комм. Е.Д. Ореховой, В.Т. Середы, А.С. Стыкалина // Континент. – 1995. – № 85. – С. 210-242.
84. Нежинский Л.Н. Очерк истории Народной Венгрии. 1948-1962. – М.: Наука, 1969. – 448 с.



85. Нежинский Л.Н., Челышев И.А. О доктринальных основах советской внешней политики в годы «холодной войны» // Отечественная история. – 1995. – № 1. – С. 3-27.

86. Ніжинський Л.М. Контрреволюційний заколот в Угорщині 1956 // УРЕ. – Т.5. – К.: УРЕ, 1980. – С. 376.

87. Новое о событиях в Венгрии // Эхо планеты. – 1996. – № 46. – С.21.

88. Новопашин Ю.С. Введение // Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: Наука, 1993. – С. 3-12.

89. Новопашин Ю.С. Вводная статья // Конфликты в послевоенном развитии восточноевропейских стран / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, ЦЕСЛАВ, 1997. – С. 3-20.

90. Очерки новой и новейшей истории Венгрии / Отв. ред. А.И. Пушкаш. – М.: Соцэкгиз, 1963. – 415 с.

91. Павленко П. Развитие тактики ВДВ в послевоенный период // Военно-исторический журнал. – 1980. – № 1. – С. 27-32.

92. Пилявец Р.І. Збройне втручання СРСР у внутрішні справи Угорщини в 1956 році: прийняття рішення // Воєнна історія. – 2002. – № 1. – С. 84-100.

93. Пилявец Р.І. Бойове застосування радянських військ у 1956 році в Угорщині // Воєнна історія. – 2002. – № 3-4. – С. 81-96.

94. Пилявец Р.І. Угорщина: Повстання проти режиму (1956 р.) // Воєнна історія. – 2002. – № 2. – С. 87-102.

95. Пилявец Р. Повітрянодесантні війська в операціях «Вихор» (Угорщина, 1956) і «Дунай» (Чехословаччина, 1968). – К.: Ін-т історії України НАН України, РВА «Тріумф», 2005. – 112 с.

96. Пихоя Р. Г. Кремль-Венгрия: октябрь-ноябрь 1956 г. [Электронный ресурс] // Международный исторический журнал. – № 7. – 2000. – режим доступа до журн.: [http://history.machaon.ru/all/number\\_07/analiti4/ice/16/index.html](http://history.machaon.ru/all/number_07/analiti4/ice/16/index.html)

97. Платошкин Н. Н. Будапешт : мрачная осень 56-го // Военно-исторический журнал. – 2010. – № 2. – С. 36-42.

98. Поиск истины продолжается: Что происходило в Венгрии в октябре – ноябре 1956 г. / Круглый стол с участием В. Фомина, Л. Ягодковского, С. Булаха // Новое время. – 1989. – № 27. – С. 32-36.

99. Политические кризисы и конфликты 50 - 60-х годов в Восточной Европе / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, ЦЕСЛАВ, 1993. – 168 с.

100. Пронько В. А. Угорщина. Трагедія 1956 р. // Український історичний журнал. – 1997. – № 5. – С. 67-79.

101. Пушкаш А.И. Двенадцать дней осени 1956 года (23 октября - 4 ноября) // Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: Наука, 1993. – С. 75-108.

102. Пушкаш А.И. Октябрьско-ноябрьские события 1956 г. // Краткая история Венгрии: С древнейших времён до наших дней. – М.: Наука, 1991.– С.170-178.

103. Райнер Я. Трагічна доля прем'єр-міністра: До 100-річчя з дня народження Імре Надя // Всесвіт. – 1996. – № 10-11. – С. 165-166.

104. Райнер Я. М. Имре Надь — премьер-министр венгерской эволюции 1956 г. Политическая биография. – М.: Логос, 2006. – 328 с.

105. Россия (СССР) в локальных войнах и вооружённых конфликтах второй половины XX века / Под ред. В.А. Золотарёва. Авт. кол.: В.А. Ярёмченко (рук.), А.Н. Почтарёв, А.В. Усиков. – М.: ИВИ МО РФ; Кучково поле; Полиграфресурсы, 2000. – 576 с.

106. Середа В.Т. Будапештская осень: трагический опыт десталинизации // Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Отв. ред. Ю.С.Новопашин. – М.: Наука, 1993. – С. 160-179.

107. Середа В.Т., Стыкалин А.С. Из истории одного противостояния: Союз венгерских писателей в общественно-политической борьбе середины 50-х годов // Политические кризисы и конфликты 50 - 60-х годов в

Восточной Европе / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, ЦЕСЛАВ, 1993. – С. 93-128.

108. Середа В. Т. Будапешт: осень красного цвета // Вокруг света.– 2006. – № 11. – С. 50-66.

109. Советский Союз в локальных войнах и конфликтах / С. Я. Лавренов, И.М. Попов. – М.: АСТ, Астрель, 2003. – 778 с. (С.142-186, 289-336).

110. Стыкалин А. С. Образ Имре Надя в 50-летней ретроспективе: мифы и реальность // Неприкосновенный запас: дебаты о политике и культуре. – 2007. – № 6. – С. 223-238.

111. Стыкалин А. С. Несколько штрихов к портрету Имре Надя // Вопросы истории. – 2008. – № 2. – С. 90-98.

112. Стыкалин А.С. Венгерская национальная трагедия 1956 г. и творческая интеллигенция // Венгрия 1956 года: Очерки истории кризиса / Отв. ред. Ю.С.Новопашин. – М.: Наука, 1993. – С. 132-159.

113. Стыкалин А.С. В преддверии взрыва: Углубление политического кризиса в Венгрии и политика СССР (март - октябрь 1956 г.) // Конфликты в послевоенном развитии восточноевропейских стран / Отв. ред. Ю.С. Новопашин. – М.: РАН, 1997. – С. 38-68.

114. Стыкалин А.С. Ещё раз о трактовке венгерских событий 1956 года // Вопросы истории. – 1998. – № 10. – С. 172-175.

115. Стыкалин А.С., Орехова Е.Д. Венгерские события 1956 года и позиция руководства СССР: По материалам ЦХСД // Славяноведение. – 1994. – № 3. – С. 51-61.

116. Стыкалин А.С. Советско-югославская полемика вокруг судьбы «группы И. Надя» и позиция румынского руководства (ноябрь-декабрь 1956 года) // Славяноведение. – 2000. – № 1. – С. 70-81.

117. Сурнін В. Еволюція радянської зовнішньої політики в контексті угорських подій 1956 року // Науковий вісник Ужгородського у-ту. Серія: історія. – Вип. 18. – Ужгород, 2007. – С. 222-228.

118. Угорщина // Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін.. – Т. 10. – К.: Наук. Думка, 2013. – С. 201-206.
119. Фомин В.И. Беда, когда историка «заносит» // Военно-исторический урнал. – 1992. - № 4-5. – С. 87-88.
120. Фориж Й. О контрреволюции в Венгрии 1956 года // Военно-исторический журнал. – 1990. – № 8. – С. 39-46.
121. Холлош Э., Лайтаи В. «Холодная война» против Венгрии 1956. – М.: «Прогресс», 1985. – 240 с.
122. Юнгер М. Неопалимі каштани Будапешта: Про події 1956 року // Всесвіт. – 1993. – № 1. – С. 160-176.

#### **IV. Дисертації, автореферати дисертацій**

123. Луцкай В. І. Системна криза тоталітарного режиму в Угорщині (1949-1956 рр.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / В. І. Луцкай. – К., 2002. – 228 с.